บทที่ 7
ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

1. ความหมายของตลาด

คำว่า ตลาด (market) โดยทั่วไปหมายถึง สถานที่ที่ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบปะติดต่อซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้ากันซึ่งกันและกัน เช่น ตลาดพาหุรัด ตลาดมหานาค และตลาดบางแค เป็นต้น แต่ในทางเศรษฐศาสตร์ ตลาด หมายถึง สภาวการณ์ที่ผู้ซื้อและผู้ขายมีการตกลงซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการรวมทั้งปัจจัยการผลิต โดยที่ผู้ซื้อและผู้ขายไม่จำเป็นต้องมาพบปะกัน การตกลงซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนอาจเกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ผู้ซื้อและ ผู้ขายสามารถซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการรวมทั้งปัจจัยการผลิต โดยผ่านเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆได้อย่างรวดเร็ว เช่น โทรศัพท์ แฟลกซ์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ดังนั้น ตลาดในความหมายทางเศรษฐศาสตร์จึงไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ ตราบใดก็ตามที่มีการตกลงซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการรวมทั้งปัจจัยการผลิตเกิดขึ้น เมื่อนั้นเราถือว่า เกิดตลาดขึ้นแล้ว

2. ประเภทของตลาด

เราสามารถแบ่งประเภทของตลาดออกได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการแบ่ง กล่าวคือ

1.1 การแบ่งตลาดตามวัตถุประสงค์ของการใช้สินค้า

การแบ่งตลาดตามวัตถุประสงค์ของการใช้ สามารถแบ่งออกได้เป็นตลาดสินค้าผู้บริโภค และตลาดสินค้าผู้ผลิต ตลาดสินค้าผู้บริโภค เป็นตลาดที่ผู้ซื้อซื้อสินค้าหรือบริการทุกชนิดไปบริโภคโดยตรง ขณะที่ตลาดสินค้าผู้ผลิต ผู้ซื้อจะซื้อสินค้าหรือบริการนั้นไปผลิตต่ออีกทอดหนึ่ง

1.2 การแบ่งตามลักษณะของสินค้า

การแบ่งตลาดตามลักษณะนี้ แบ่งออกได้เป็นตลาดเป็นสินค้าเกษตรกรรม และตลาดสินค้าอุตสาหกรรม ตลาดสินค้าเกษตรกรรม เป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าหรือบริการด้านเกษตรกรรมทุกชนิดไม่ว่าจะซื้อไปเพื่อบริโภคหรือนำไปผลิตต่อ ส่วนตลาดสินค้าอุตสาหกรรม เป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าหรือบริการทางด้านอุตสาหกรรมทุกชนิด ไม่ว่าจะซื้อไปเพื่อบริโภคหรือนำไปผลิตต่อก็ตาม

1.3 การแบ่งตามระยะเวลาที่ทำการซื้อขาย

การแบ่งตลาดตามระยะเวลาที่ทำการซื้อขาย สามารถแบ่งออกได้เป็นตลาดซื้อขายทันที (spot market) และตลาดซื้อขายล่วงหน้า (forward market) ตลาดซื้อขายทันที เป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าหรือบริการและส่งมอบสินค้าหรือบริการทันทีตามราคาซื้อขายในปัจจุบัน ส่วนตลาดซื้อขายล่วงหน้า เป็นตลาดที่มีการซื้อขายสินค้าหรือบริการโดยทำสัญญาส่งมอบสินค้าหรือบริการในอนาคตตามราคาซื้อขายที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า

1.4 การแบ่งตามลักษณะของการแข่งขัน

การแบ่งตลาดตามลักษณะของการแข่งขัน เป็นการพิจารณาทางด้านเศรษฐศาสตร์ ซึ่งจะแบ่งออกเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (perfectly competitive market) และตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (imperfectly competitive market) สำหรับตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ ยังแบ่งย่อยออกเป็น 1) ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดหรือตลาดผู้ขายมากราย (monopolistic competition) 2) ตลาดผู้ขายน้อยราย (oligopoly) และ 3) ตลาดผูกขาด (monopoly) หรือตลาดผูกขาดอย่างแท้จริง (pure monopoly)

3. ลักษณะที่สำคัญของตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

3.1 มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก (The number of Sellers and Buyers is large)

ผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดมีจำนวนมากจนกระทั่งปริมาณการซื้อขายของผู้ซื้อผู้ขายแต่ละรายเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการซื้อขายทั้งตลาดคิดเป็นสัดส่วนที่น้อย ดังนั้น ผู้ซื้อ

และผู้ขายแต่ละรายจึงไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาสินค้าหรือบริการในตลาด ราคาสินค้าหรือบริการจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด ซึ่งเรียกว่า ราคาตลาด (price market) ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายยอมรับ (price taker) ณ ราคาตลาดนี้ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถซื้อขายสินค้าหรือบริการดังกล่าวได้อย่างไม่จำกัดจำนวนโดยไม่กระทบกระเทือนต่อราคาตลาด

3.2 สินค้ามีลักษณะเหมือนกันทุกประการ (The Products is Homogeneous)

สินค้าในตลาดมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ไม่ว่าผู้ซื้อจะซื้อสินค้าจากผู้ขายรายใดก็ตาม ก็จะไม่รู้สึกถึงความแตกต่างในรูปร่าง ลักษณะ คุณภาพหรือบริการที่ได้รับจากผู้ขาย ดังนั้น ราคาสินค้าจึงเป็นตัวแปรเดียวที่ทำให้ผู้ซื้อใช้ในการตัดสินใจว่าจะซื้อสินค้าหรือไม่ นั่นหมายความว่า หากผู้ขายรายใดขายสินค้าสูงกว่าราคาตลาด ผู้ซื้อก็จะหันไปซื้อสินค้าจากผู้ขายรายอื่นแทน เพราะผู้ขายรายอื่นขายสินค้าในราคาตลาด และสินค้าของผู้ขายแต่ละรายมีลักษณะเหมือนกันสามารถใช้ทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์

3.3 ผู้ซื้อผู้ขายต่างมีความรอบรู้ในสภาพการณ์ของตลาดเป็นอย่างดี (Perfect Knowledge)

ผู้ซื้อและผู้ขายต่างรู้ถึงความเคลื่อนไหวของราคาและลักษณะของสินค้าในตลาดเป็นอย่างดี หากผู้ซื้อหรือผู้ขายรายใดเสนอซื้อหรือขายสินค้าในราคาที่แตกต่างจากราคาตลาด ผู้ซื้อหรือผู้ขายรายอื่นๆก็จะทราบทันทีซึ่งก็จะไม่มีผู้ซื้อรายใดยอมซื้อสินค้าในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด ขณะเดียวกันก็ไม่มีผู้ขายรายใดยอมขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด ดังนั้น ในตลาดลักษณะเช่นนี้ ผู้ซื้อผู้ขายแต่ละรายจึงไม่มีโอกาสกำหนดราคาสินค้าให้แตกต่างไปจากราคาตลาดได้

3.4 หน่วยธุรกิจเข้าและออกจากการแข่งขันได้โดยเสรี (Free Entry and Free Exit)

ผู้ผลิตรายใหม่สามารถเข้ามาแข่งขันในตลาดได้โดยไม่มีข้อกีดขวางใดๆ เมื่อเห็นว่าการดำเนินธุรกิจดังกล่าวจะทำให้ตนได้รับผลตอบแทนสูง ในขณะเดียวกันก็สามารถเลิกล้มกิจการได้เมื่อตนต้องประสบกับภาวะการขาดทุนจากการผลิต

3.5 หน่วยธุรกิจสามารถโยกย้ายสินค้าและปัจจัยการผลิตได้โดยเสรี (Free Mobility of Products and Resources)

ผู้ผลิตสามารถโยกย้ายสินค้าตลอดจนปัจจัยการผลิตจากส่วนหนึ่งของตลาดไปยังอีกส่วนหนึ่งของตลาดได้โดยสะดวกและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ตราบใดที่การเคลื่อนย้ายดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า

จากลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ข้างต้น จะพบว่าในโลกแห่งความเป็นจริงไม่มีตลาดสินค้าใดที่มีลักษณะครบถ้วนทั้ง 5 ประการดังกล่าว ตลาดแข่งขันสมบูรณ์จึงเป็นเพียงตลาดในอุดมคติ (ideal market) อย่างไรก็ตาม พอจะยกตัวอย่างตลาดสินค้าที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ได้บ้าง ตลาดดังกล่าวได้แก่ ตลาดหุ้น และตลาดสินค้าเกษตรกรรมบางชนิด เช่น ข้าว ผัก และผลไม้ต่างๆ เป็นต้น

4. เส้นอุปสงค์ในทัศนะของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขัน

เส้นอุปสงค์ในทัศนะของหน่วยธุรกิจหรือผู้ผลิต หมายถึง เส้นที่แสดงปริมาณสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคต้องการซื้อจากหน่วยธุรกิจหรือผู้ผลิตหนึ่ง ๆ ณ ราคาตลาดในขณะนั้น

จากลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ผู้ซื้อและผู้ขายมีจำนวนมาก ปริมาณการซื้อขายของผู้ซื้อผู้ขายแต่ละรายเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการซื้อขายทั้งตลาดเป็นสัดส่วนที่น้อย ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายจึงไม่มีอิทธิพลในการกำหนดราคาสินค้าหรือบริการในตลาด ราคาสินค้าหรือบริการจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด (ราคาตลาด) ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายต้องนำมาใช้เป็นราคาซื้อและราคาขายสินค้าหรือบริการของตน ดังนั้น หากพิจารณาลักษณะของเส้นอุปสงค์ที่หน่วยธุรกิจแต่ละรายเผชิญอยู่ จะมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน ซึ่งหมายความว่า ณ ราคาตลาดในขณะนั้น หน่วยธุรกิจแต่ละรายสามารถขายสินค้าหรือบริการได้ในปริมาณไม่จำกัดจำนวนโดยไม่จำเป็นต้องลดราคาลง แต่หากหน่วยธุรกิจรายใดขายสินค้าหรือบริการในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด หน่วยธุรกิจรายนั้นก็จะขายสินค้าหรือบริการไม่ได้เลย เนื่องจากผู้บริโภคจะหันไปซื้อสินค้าหรือบริการจากหน่วยธุรกิจรายอื่นในราคาตลาดแทน (ทั้งนี้เพราะในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ผู้ซื้อผู้ขายมีจำนวนมากและต่างมีความรอบรู้ในสภาพการณ์ของตลาดเป็นอย่างดี และสินค้าที่ซื้อขายในตลาดมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ) ดังรูปที่ 7.1

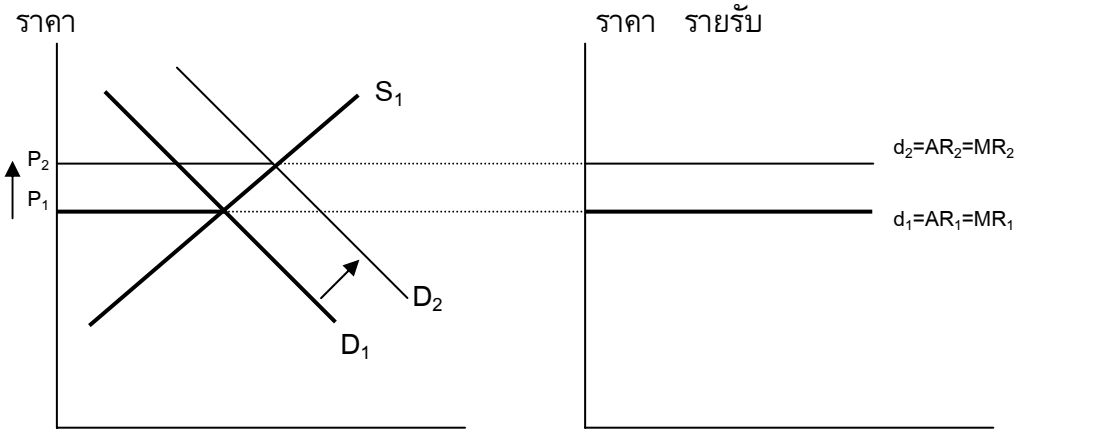

รูปที่ 7.1 เส้นอุปสงค์ในทัศนะของหน่วยธุรกิจ

จากรูปที่ 7.1 (ก) ราคาตลาด OP_1 ถูกกำหนดจากเส้นอุปสงค์และอุปทานของตลาด S_1 และ D_1 ตามลำดับ หน่วยธุรกิจแต่ละรายในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะใช้ราคานี้ขายสินค้าหรือบริการให้ผู้บริโภคอย่างไม่จำกัดจำนวน เส้นอุปสงค์ที่หน่วยธุรกิจเผชิญอยู่จึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน ในที่นี้คือ d_1 ดังรูปที่ 7.1 (ข) หากหน่วยธุรกิจรายใดขายสินค้าหรือบริการสูงกว่า OP_1 หน่วยธุรกิจรายนั้นจะขายสินค้าหรือบริการไม่ได้เลย และก็ไม่มีเหตุผลที่หน่วยธุรกิจรายนั้นจะขายสินค้าหรือบริการต่ำกว่า OP_1 เนื่องจาก ณ ราคาดังกล่าวเขาก็สามารถขายสินค้าหรือบริการได้อย่างไม่จำกัดจำนวน อย่างไรก็ตาม หากอุปสงค์และ/หรืออุปทานของตลาดเปลี่ยนแปลงไป ราคาตลาดก็อาจเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น อุปสงค์ของตลาดสูงขึ้น เส้นอุปสงค์ตลาดจะเคลื่อนย้ายจาก D_1 ไปเป็น D_2 ตัดกับเส้นอุปทานตลาด S_1 ณ ราคาตลาดที่สูงขึ้นเป็น OP_2 เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจก็จะเลื่อนขึ้นจาก d_1 เป็น d_2 ด้วย อย่างไรก็ตาม เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจนี้นอกจากจะแสดงถึงอุปสงค์ของผู้ซื้อที่มีต่อผู้ผลิตหรือผู้ขายแต่ละรายแล้ว ยังแสดงถึงรายรับเฉลี่ย (AR) และรายรับเพิ่ม (MR) ของผู้ขายอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากในตลาดแข่งขันสมบูรณ์หน่วยธุรกิจสามารถขายสินค้าหรือบริการในแต่ละหน่วยได้ในราคาตลาดที่คงที่ตลอด รายรับทั้งหมด (TR) จึงเท่ากับราคาสินค้าหรือบริการ (P) คูณด้วยจำนวนสินค้าหรือบริการที่ขายได้ (q) $[TR = Pq]$ ดังนั้น รายรับเฉลี่ย (AR) จึงเท่ากับ TR/q หรือ Pq/q ซึ่งเท่ากับ P $[AR = TR/q = Pq/q]$ ส่วนรายรับเพิ่ม (MR) หรือ dTR/dq ซึ่งมีค่า

เท่ากับ Pdq/dq + qdP/dq หรือ P เช่นกัน [MR = dTR/dq = Pdq/dq + qdP/dq = P] ดังนั้น ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจจึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน ณ ราคาตลาดขณะนั้น และเป็นเส้นเดียวกันกับรายรับเฉลี่ย (AR) และรายรับเพิ่ม (MR) ของหน่วยธุรกิจด้วย

5. ดุลยภาพของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม

5.1 ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม

ดุลยภาพของหน่วยธุรกิจ หมายถึง สถานการณ์ที่หน่วยธุรกิจไม่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายอีกต่อไป ปริมาณการผลิตในขณะนั้นจึงเป็นปริมาณการผลิตที่ดีที่สุด หากหน่วยธุรกิจได้รับกำไรก็จะเป็นกำไรสูงที่สุด และหากขาดทุนก็จะเป็นการขาดทุนน้อยที่สุด สำหรับดุลยภาพของอุตสาหกรรม หมายถึง สถานการณ์ที่หน่วยธุรกิจต่างๆในอุตสาหกรรมไม่มีแนวโน้มที่จะเคลื่อนไหวต่อไปอีก ปริมาณการผลิตทั้งหมดของอุตสาหกรรมจึงเป็นปริมาณการผลิตที่เหมาะสมที่สุด

ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจ เกิดจากการที่หน่วยธุรกิจต่างๆในอุตสาหกรรมมุ่งแสวงหากำไรสูงสุดหรือขาดทุนน้อยที่สุด (ในกรณีที่หลีกเลี่ยงไม่ได้) โดยหน่วยธุรกิจจะพยายามปรับปริมาณการผลิตด้วยการเปลี่ยนแปลงปัจจัยผันแปร ภายใต้ปัจจัยคงที่ที่มีอยู่ในขณะนั้นให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เมื่อหน่วยธุรกิจต่างๆเข้าสู่ดุลยภาพแล้ว จะไม่มีหน่วยธุรกิจใดๆเข้า-ออกจากการแข่งขันต่อไปอีก ปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจและจำนวนหน่วยธุรกิจที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมหรือในตลาดขณะนั้นจึงเป็นระดับที่เหมาะสม ซึ่งหมายความว่าอุตสาหกรรมก็จะเข้าสู่ดุลยภาพด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อหน่วยธุรกิจเข้าสู่ดุลยภาพในระยะสั้นแล้ว บางหน่วยอาจได้กำไรเกินปกติ แต่บางหน่วยอาจได้เพียงกำไรปกติ ในขณะที่บางหน่วยอาจขาดทุนจากการผลิต แม้ว่าราคาสินค้าหรือบริการที่หน่วยธุรกิจแต่ละรายขายได้จะมีราคาเท่ากันก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนการผลิตของหน่วยธุรกิจแต่ละรายแตกต่างกัน

1) กรณีที่หน่วยธุรกิจได้กำไรเกินปกติ

จากการศึกษาในบทที่ 6 ปริมาณการผลิตที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้หน่วยธุรกิจได้รับกำไรเกินปกติจะอยู่ ณ ระดับที่เส้นรายรับทั้งหมดอยู่เหนือเส้นต้นทุนทั้งหมด (TR > TC) ตามแนวดิ่งมากที่สุด ในกรณีนี้เส้นรายรับเฉลี่ยจะอยู่เหนือเส้นต้นทุนเฉลี่ย (AR > AC) ด้วย

และ ณ ปริมาณการผลิตที่เหมาะสมนี้รายรับเพิ่มจะเท่ากับต้นทุนเพิ่มในระยะสั้น (MR = SMC) ด้วย

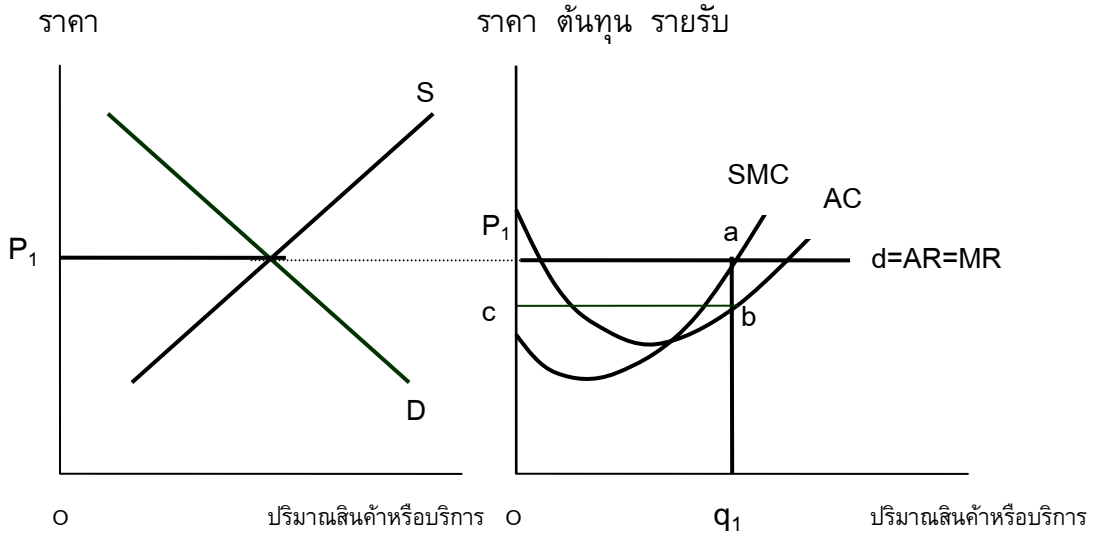

(ก) อุตสาหกรรม (ข) หน่วยธุรกิจ

รูปที่ 7.2 ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม
กรณีหน่วยธุรกิจได้กำไรเกินปกติ

จากรูปที่ 7.2 หน่วยธุรกิจที่แสวงหากำไรสูงสุดหรือขาดทุนน้อยที่สุด จะทำการผลิตที่จุด a ซึ่งเป็นจุดที่ MR = SMC ปริมาณการผลิตที่เหมาะสมที่สุดจะเท่ากับ Oq_1 ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการที่ขายได้เท่ากับ OP_1 ในขณะที่ต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ Oc ซึ่งหมายความว่า ณ ปริมาณการผลิต Oq_1 นี้ รายรับเฉลี่ยมากกว่าต้นทุนเฉลี่ย (AR > AC) เท่ากับ P_1c หรือ ab ซึ่งก็คือกำไรเฉลี่ยส่วนเกินหรือกำไรเกินปกติ (excess profit) ของหน่วยธุรกิจ ดังนั้น เราสามารถหากำไรส่วนเกินทั้งหมดของหน่วยธุรกิจได้ดังนี้

กำไรทั้งหมด = รายรับทั้งหมด - ต้นทุนทั้งหมด

= TR - TC

= $(OP_1 \times Oq_1) - (Oc \times Oq_1)$

= พื้นที่ $\square OP_1aq_1$ - พื้นที่ $\square Ocbq_1$

= พื้นที่ cP_1ab

2) กรณีที่หน่วยธุรกิจได้กำไรปกติ

หน่วยธุรกิจบางหน่วยอาจมีต้นทุนการผลิตเท่ากับรายรับจากการผลิตพอดี ในกรณีนี้เส้น TR จะสัมผัสกับเส้น TC ณ จุดที่ MR = SMC และ AR = AC ด้วย หน่วยธุรกิจจะได้เพียงกำไรปกติ (normal profit) เท่านั้น

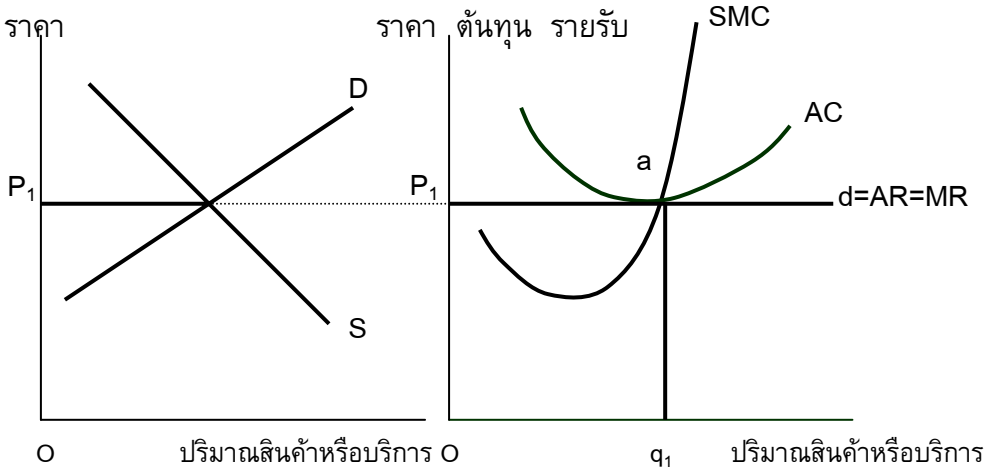

(ก) อุตสาหกรรม (ข) หน่วยธุรกิจ

รูปที่ 7.3 ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม กรณีหน่วยธุรกิจได้กำไรปกติ

จากรูปที่ 7.3 หน่วยธุรกิจจะทำการผลิตที่จุด a ซึ่งเป็นจุดที่ MR = SMC ปริมาณการผลิตที่เหมาะสมที่สุดจะเท่ากับ Oq_1 ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการที่ขายได้เท่ากับ OP_1 ซึ่งเท่ากับต้นทุนเฉลี่ย (AC) พอดี ซึ่งหมายความว่า AR = AC หน่วยธุรกิจจะไม่ได้รับกำไรเฉลี่ยส่วนเกินจากต้นทุนเฉลี่ย เนื่องจากรายรับทั้งหมดจากการผลิตเท่ากับต้นทุนการผลิตทั้งหมดพอดี หน่วยธุรกิจจะได้รับเพียงกำไรปกติ และเราเรียกจุดที่รายรับเท่ากับต้นทุนการผลิตหรือจุด a นี้ว่า จุดคุ้มทุนจากการผลิต (break – even point)

กำไรทั้งหมด = รายรับทั้งหมด - ต้นทุนทั้งหมด

= TR - TC

= $(OP_1 \times Oq_1) - (OP_1 \times Oq_1)$

= พื้นที่ OP_1aq_1 - พื้นที่ OP_1aq_1

= 0

3) กรณีที่หน่วยธุรกิจขาดทุน พิจารณาได้ 2 ลักษณะคือ

(1) หน่วยธุรกิจขาดทุน แต่ยังทำการผลิตต่อไปได้

หากเส้นต้นทุนการผลิตทั้งหมดของหน่วยธุรกิจอยู่สูงกว่าเส้นรายรับจากการผลิตทั้งหมด หรือ TC อยู่สูงกว่าเส้น TR หน่วยธุรกิจจะขาดทุนจากการผลิต (loss) ปริมาณการผลิตที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้หน่วยธุรกิจขาดทุนน้อยที่สุด (loss minimization) จะอยู่ ณ ระดับที่เส้น TR อยู่ต่ำกว่าเส้น TC (TR<TC) ตามแนวดิ่งน้อยที่สุด ซึ่งเป็นปริมาณการผลิตที่ MR = SMC และ ณ ปริมาณการผลิตในระดับนี้ AR < AC ด้วย

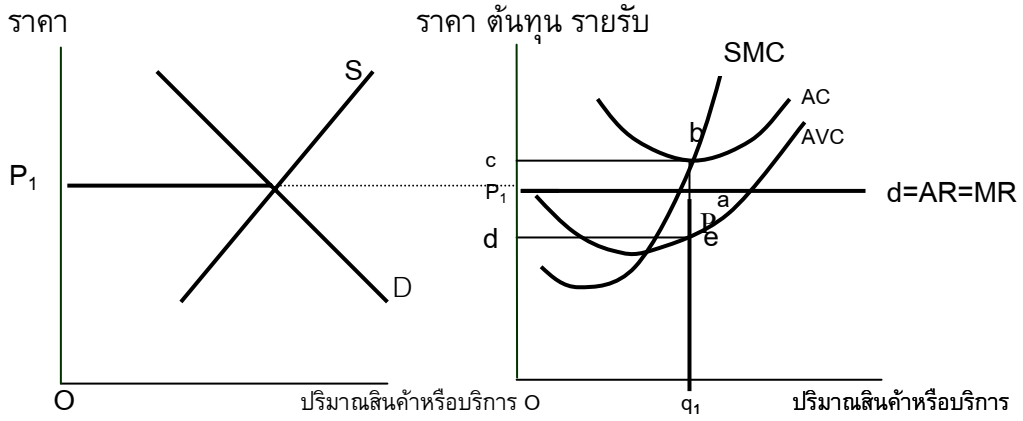

(ก) อุตสาหกรรม **(ข) หน่วยธุรกิจ**

รูปที่ 7.4 ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม
กรณีหน่วยธุรกิจขาดทุน แต่ยังทำการผลิตต่อไป

จากรูปที่ 7.4 หน่วยธุรกิจจะทำการผลิตที่จุด a ซึ่งเป็นจุดที่ MR = SMC ปริมาณการผลิตที่เหมาะสมเท่ากับ Oq_1 ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการที่ขายได้เท่ากับ OP_1 ในกรณีนี้ AR < AC หน่วยธุรกิจจะขาดทุนเฉลี่ยเท่ากับช่วงห่างตามแนวดิ่งระหว่าง AR กับ AC ณ ทุกๆ ปริมาณการผลิต ซึ่งส่วนที่ขาดทุนนี้ก็คือส่วนหนึ่งของต้นทุนคงที่เฉลี่ย (AFC) ในที่นี้ก็คือช่วง ab หรือ P_1c ดังนั้น หน่วยธุรกิจจะขาดทุนทั้งหมดเท่ากับพื้นที่ $\square$ P_1cba ($P_1c \times Oq_1$)

ขาดทุนทั้งหมด = รายรับทั้งหมด - ต้นทุนทั้งหมด

= TR - TC

= $(OP_1 \times Oq_1) - (Oc \times Oq_1)$

= พื้นที่ $\square$ OP_1aq_1 - พื้นที่ $\square$ $Ocbq_1$

= พื้นที่ $\square$ P_1cba

ณ สถานการณ์ที่หน่วยธุรกิจเผชิญอยู่นี้ หน่วยธุรกิจยังไม่สมควรที่จะหยุดการผลิต เพราะถ้าหยุดการผลิตหน่วยธุรกิจจะขาดทุนเท่ากับต้นทุนคงที่ทั้งหมด (TFC) ซึ่งเท่ากับพื้นที่ $\square$ $dcbe$ ($dc \times Oq_1$) ดังนั้น หน่วยธุรกิจยังสามารถทนทำการผลิตต่อไปได้เพื่อลดลดส่วน

ขาดทุนให้ลดน้อยลงเท่ากับพื้นที่ □ P_1cba (P_1c x Oq_1) ทั้งนี้เนื่องจาก ณ ปริมาณการผลิต Oq_1 ราคาสินค้าหรือบริการยังอยู่สูงกว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (OP_1 >Od) หน่วยธุรกิจยังได้รับกำไรเฉลี่ยส่วนเกินจากต้นทุนผันแปรเฉลี่ยซึ่งสามารถนำไปชดเชยส่วนขาดทุนในต้นทุนคงที่ได้บางส่วน

(2) หน่วยธุรกิจขาดทุน และสมควรหยุดการผลิต

กรณีที่หน่วยธุรกิจขาดทุน และสมควรหยุดการผลิต พิจารณาได้ดังนี้

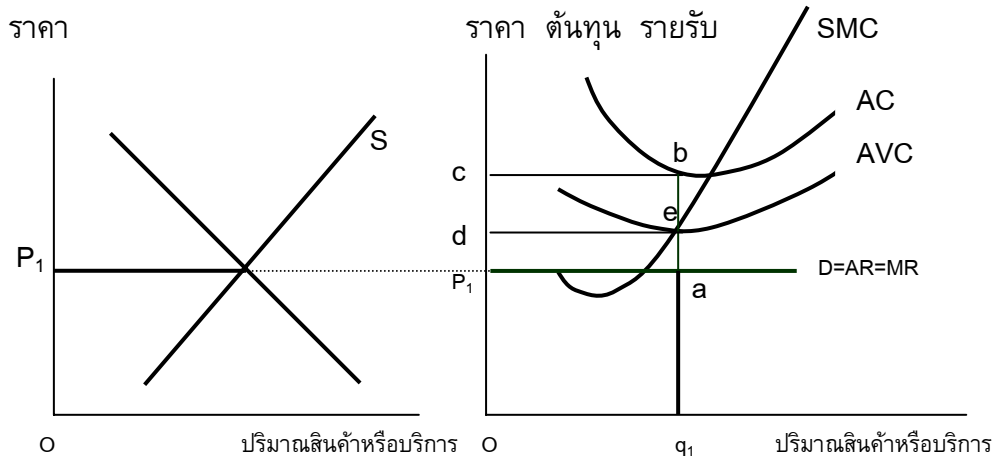

(ก) อุตสาหกรรม (ข) หน่วยธุรกิจ

รูปที่ 7.5 ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม
กรณีหน่วยธุรกิจขาดทุน และสมควรหยุดการผลิต

จากรูปที่ 7.5 หากราคาสินค้าหรือบริการที่หน่วยธุรกิจขายได้อยู่ต่ำกว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (OP_1 < Od) เมื่อนั้นหน่วยธุรกิจสมควรหยุดการผลิต เพราะการหยุดการผลิตจะทำให้หน่วยธุรกิจขาดทุนน้อยกว่ากรณีทำการผลิตต่อไป กล่าวคือ ถ้าหยุดการผลิตหน่วยธุรกิจจะขาดทุนเท่ากับต้นทุนคงที่ทั้งหมด(TFC) หรือเท่ากับพื้นที่ □dcbe(dcx Oq_1) แต่ถ้าหน่วยธุรกิจยังทำการผลิตต่อไป จะทำให้ขาดทุนมากขึ้นเท่ากับพื้นที่ □ P_1cba (ab x Oq_1) ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตสินค้าหรือบริการจำนวน Oq_1 นี้จะมีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยสูงกว่าราคาที่ขายได้ นอกจากหน่วยธุรกิจจะขาดทุนเท่ากับต้นทุนคงที่ทั้งหมดแล้ว ยังขาดทุนในส่วนของต้นทุนผันแปรทั้งหมด (TVC) ซึ่งเท่ากับพื้นที่ □ P_1dea (P_1d x Oq_1)

ขาดทุนทั้งหมด = รายรับทั้งหมด - ต้นทุนทั้งหมด

= TR - TC

= พื้นที่ $\square OP_1aq_1$ - พื้นที่ $\square Ocbq_1$

= พื้นที่ $\square P_1cba$

= พื้นที่ $\square dcbe$ + พื้นที่ $\square P_1dea$

= TFC + TVC

ดังนั้น ในกรณีที่หน่วยธุรกิจมีต้นทุนการผลิตสูงกว่ารายรับจากการผลิต หน่วยธุรกิจควรจะทำการผลิตต่อไป ตราบเท่าที่ราคาสินค้าหรือบริการยังอยู่สูงกว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ย แต่เมื่อใดก็ตามที่ราคาสินค้าหรือบริการเท่ากับต้นทุนผันแปรเฉลี่ย หน่วยธุรกิจสมควรหยุดทำการผลิต ในที่นี้คือปริมาณการผลิต ณ จุด e ซึ่งเราเรียกจุด e หรือจุดที่หน่วยธุรกิจสมควรหยุดการผลิตนี้ว่า จุดหยุดการผลิต (shut down point)

กล่าวโดยสรุป เมื่อหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมเข้าสู่ดุลยภาพในระยะสั้นแล้ว ไม่ว่าหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมนั้นจะได้รับกำไรเกินปกติ กำไรปกติ หรือขาดทุนในระยะสั้นก็ตาม จะพบว่า $MR = SMC = P = AR \geq AVC$

5.2 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม

ในระยะยาว ปัจจัยทุกชนิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น หน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมสามารถปรับปริมาณการผลิตโดยการเปลี่ยนแปลงปัจจัยคงที่หรือปรับขนาดของโรงงานให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ในขณะเดียวกันหน่วยธุรกิจต่างๆ ที่อยู่นอกอุตสาหกรรมก็สามารถเข้ามาทำการแข่งขันได้ หากเห็นว่าหน่วยธุรกิจเดิมในอุตสาหกรรมสามารถทำกำไรได้จากการดำเนินกิจการ และขณะเดียวกันหากหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมขาดทุนจากการผลิต ก็สามารถเลิกการผลิตหรือออกจากอุตสาหกรรมไปได้ การปรับปริมาณการผลิตและการเข้า–ออกของหน่วยธุรกิจต่างๆ จะสิ้นสุดลงเมื่อหน่วยธุรกิจได้รับกำไรปกติ ซึ่งเป็นปริมาณการผลิต ณ จุดที่ MR = LMC ปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจและจำนวนหน่วยธุรกิจที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมในขณะนั้นจึงอยู่ในระดับที่เหมาะสมที่สุด และจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆเกิดขึ้นอีกหากอุปสงค์และ/หรืออุปทานของตลาดไม่เปลี่ยนแปลง เราเรียกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ว่า หน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมเข้าสู่ดุลยภาพของการผลิตในระยะยาว

1) การปรับปริมาณการผลิตในระยะยาว เมื่อหน่วยธุรกิจได้กำไรเกินปกติในระยะสั้น

กรณีที่หน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมได้รับกำไรเกินปกติในระยะสั้น กำไรดังกล่าวจะจูงใจให้หน่วยธุรกิจขยายการผลิตออกไป ในขณะเดียวกันหน่วยธุรกิจอื่นๆ ที่อยู่นอกอุตสาหกรรมก็จะเข้ามาทำการแข่งขันมากขึ้น ปริมาณสินค้าหรือบริการในอุตสาหกรรมจะมากขึ้นจนระดับราคาสินค้าหรือบริการลดลงมาเท่ากับจุดต่ำสุดของต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว กำไรเกินปกติจะหมดไป หน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมจะเข้าสู่ดุลยภาพ และจะได้รับเพียงกำไรปกติ

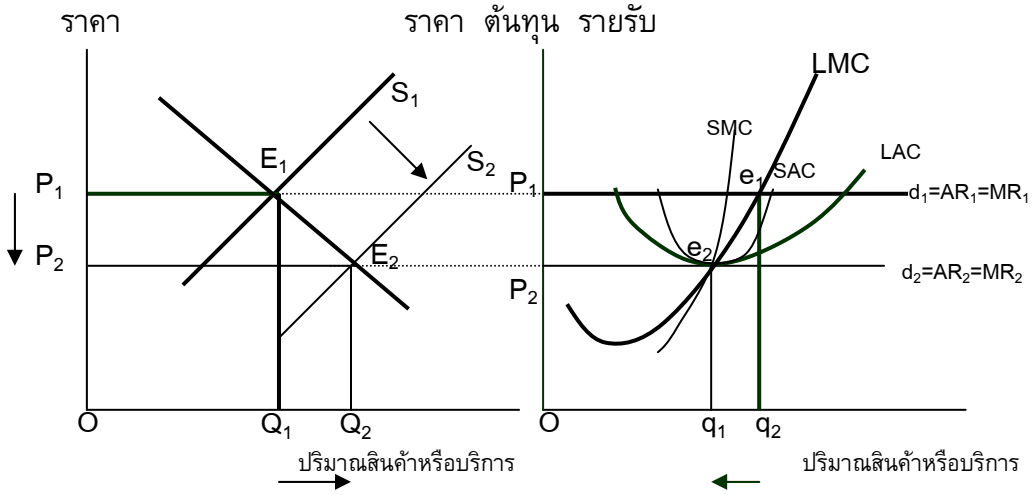

(ก) อุตสาหกรรม (ข) หน่วยธุรกิจ

รูปที่ 7.6 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม กรณีที่หน่วยธุรกิจได้กำไรเกินปกติในระยะสั้น

จากรูปที่ 7.6 สมมุติในระยะสั้น หน่วยธุรกิจได้กำไรเกินปกติ กำไรดังกล่าวจะจูงใจให้หน่วยธุรกิจขยายการผลิตสินค้าหรือบริการออกไปจนถึงระดับ Oq_1ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการในตลาดขณะนั้นเท่ากับ OP_1 ขณะเดียวกันกำไรเกินปกติดังกล่าวนี้ก็จะจูงใจให้หน่วยธุรกิจอื่นๆที่อยู่นอกอุตสาหกรรมเข้ามาทำการแข่งขันเพิ่มขึ้นด้วย ปริมาณสินค้าหรือบริการที่ผลิตขึ้นในอุตสาหกรรมจะมากขึ้น เส้นอุปทานของตลาดจะเคลื่อนย้ายไปทางขวาจากเส้น S_1 ไปเป็นเส้น S_2 ระดับราคาสินค้าหรือบริการในตลาดจะลดลงจาก OP_1 เป็น OP_2 และมาสัมผัส

กับจุดต่ำสุดของเส้นต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว (LAC) พอดี ปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจขณะนี้จะลดลงเป็น Oq_2 ซึ่งเป็นปริมาณการผลิต ณ ระดับที่ $MR_2 = SMC = LMC$ และ $AR_2 = SAC = LAC$ ด้วย กำไรเกินปกติของหน่วยธุรกิจจะหมดไปเหลือเพียงกำไรปกติ ในขณะเดียวกันการเข้ามาของหน่วยธุรกิจนอกอุตสาหกรรมก็จะสิ้นสุดลง ดังนั้น ปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจและจำนวนหน่วยธุรกิจที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมขณะนั้นจึงอยู่ในระดับที่เหมาะสม หน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมก็จะเข้าสู่ดุลยภาพของการผลิตในระยะยาว

2) การปรับปริมาณการผลิตในระยะยาว เมื่อหน่วยธุรกิจขาดทุนในระยะสั้น

สำหรับกรณีที่หน่วยธุรกิจขาดทุนในระยะสั้นและยังทนทำการผลิตต่อไป ในระยะยาวหน่วยธุรกิจสามารถเลิกการผลิตหรือออกจากการแข่งขันไปได้โดยไม่จำเป็นต้องทนทำการผลิตต่อไปเพื่อลดส่วนขาดทุนของต้นทุนคงที่ เนื่องจากในระยะยาว หน่วยธุรกิจไม่มีต้นทุนคงที่ การออกจากการแข่งขันของหน่วยธุรกิจจะทำให้ปริมาณสินค้าหรือบริการในตลาดลดลง ราคาสินค้าหรือบริการจะปรับตัวสูงขึ้นจนกระทั่งเท่ากับต้นทุนการผลิตเฉลี่ยในระยะยาว หน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมก็จะเข้าสู่ดุลยภาพ

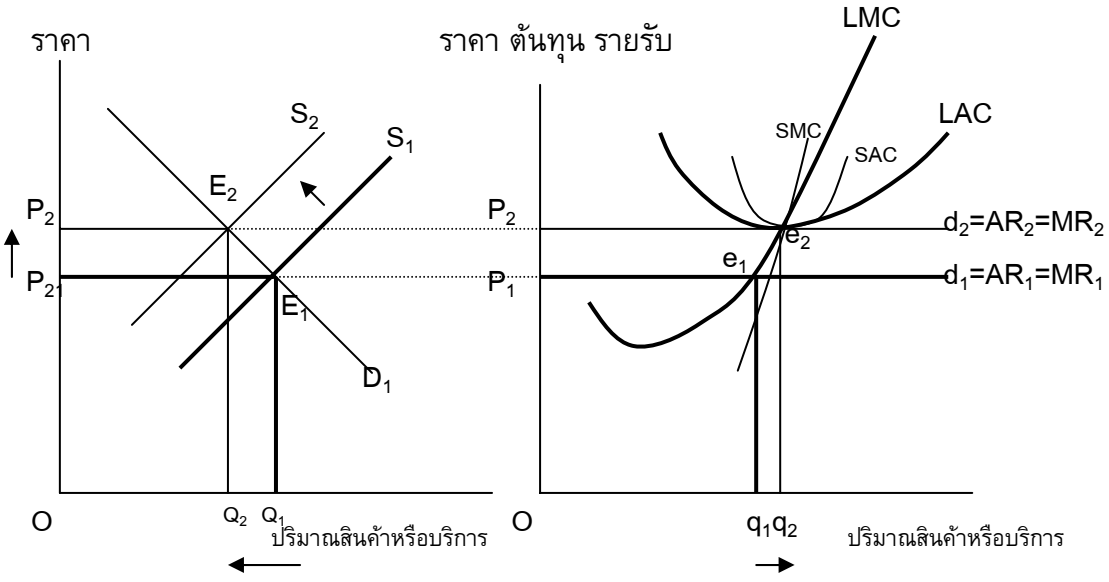

(ก) อุตสาหกรรม (ข) หน่วยธุรกิจ

รูปที่ 7.7 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม
กรณีที่หน่วยธุรกิจขาดทุนในระยะสั้น

จากรูปที่ 7.7 ในระยะสั้นหากหน่วยธุรกิจขาดทุนจากการผลิตสินค้าหรือบริการหน่วยธุรกิจก็จะลดปริมาณการผลิตลงจนถึงระดับ Oq_1 ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการในขณะนั้นเท่ากับ OP_1 ซึ่งก็ยังขาดทุนอยู่ ในระยะยาวหน่วยธุรกิจก็อาจจะออกจากการดำเนินธุรกิจไปเนื่องจากไม่ต้องทนทำการผลิตต่อไปเพื่อลดส่วนขาดทุนในต้นทุนคงที่ (เนื่องจากในระยะยาวหน่วยธุรกิจไม่มีต้นทุนคงที่) ปริมาณสินค้าหรือบริการในอุตสาห-กรรมจะลดลง เส้นอุปทานของตลาดจะเคลื่อนย้ายไปทางซ้ายจากเส้น S_1 ไปเป็นเส้น S_2 ระดับราคาสินค้าหรือบริการในตลาดจะสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_2 จนมาสัมผัสกับจุดต่ำสุดของเส้นต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว (LAC) หน่วยธุรกิจจะได้กำไรปกติ โดยมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นเป็น Oq_2 ซึ่งเป็นปริมาณการผลิต ณ ระดับที่ $MR_2 = SMC = LMC$ และ $AR_2 = SAC = LAC$ ด้วย ณ ขณะนี้หน่วยธุรกิจและอุตสาห-กรรมจะเข้าสู่ดุลยภาพ ไม่มีหน่วยธุรกิจใดๆออกจากการแข่งขันเนื่องจากการผลิตได้รับกำไรปกติ ปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจและจำนวนหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมขณะนั้น จึงเป็นระดับที่เหมาะสมที่สุด

กล่าวโดยสรุป เมื่อหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวแล้ว ไม่ว่าหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมนั้นจะได้รับกำไรเกินปกติ หรือขาดทุนในระยะสั้นก็ตาม จะพบว่า $MR = SMC = LMC = P = AR = SAC = LAC$

6. เส้นอุปทานของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม

6.1 เส้นอุปทานในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม

จากการวิเคราะห์ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจหนึ่งๆ ทำให้เราทราบว่า ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการหนึ่งๆที่กำหนดขึ้นในตลาด หน่วยธุรกิจจะทำการผลิตสินค้าหรือบริการออกมาขายเป็นจำนวนเท่าใด จึงจะได้รับกำไรสูงสุดหรือขาดทุนน้อยที่สุด และหากราคาสินค้าหรือบริการเปลี่ยนแปลงไป ก็จะทราบปริมาณการผลิตที่หน่วยธุรกิจนำออกมาเสนอขาย โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างราคากับปริมาณสินค้าหรือบริการที่หน่วยธุรกิจนำออกมาเสนอขาย ณ ระดับต่างๆ จะปรากฏอยู่บนเส้น SMC ดังนั้น เส้น SMC ก็คือเส้นอุปทานในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจ และเมื่อเรานำเส้น SMC ของทุกหน่วยธุรกิจมารวมกัน ก็จะได้เส้นอุปทานในระยะสั้นของอุตสาหกรรม

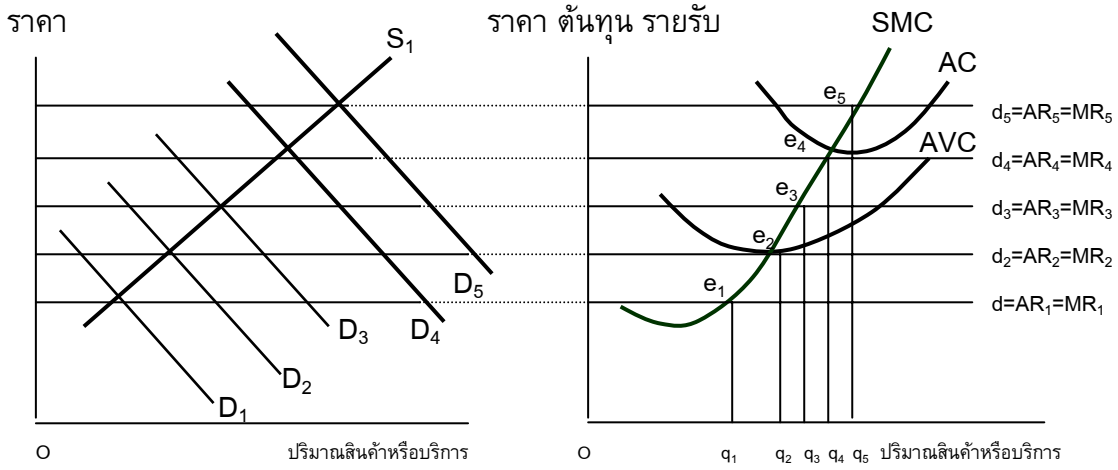

รูปที่ 7.8 เส้นอุปทานในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจ

จากรูปที่ 7.8 ถ้าระดับราคาสินค้าหรือบริการอยู่ OP_1 ปริมาณการผลิตที่เหมาะสมที่สุดคือ Oq_1 ซึ่งจะเห็นว่าเป็นปริมาณการผลิต ณ จุดที่ $MR_1 = SMC$ โดยความสัมพันธ์ระหว่าง OP_1 กับ Oq_1 แสดงด้วยจุด e_1 ต่อมาหากอุปสงค์ของตลาดสูงขึ้น ราคาสินค้าหรือบริการก็จะเพิ่มขึ้นเป็น OP_2 , OP_3 , ... OP_5 ปริมาณการผลิตก็จะเพิ่มขึ้นเป็น Oq_2 , Oq_3 , ... Oq_5 ตามลำดับ ทำให้เราสามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างราคากับปริมาณการผลิต ณ จุดต่างๆ ได้ ในที่นี้คือจุด e_1 , e_2 , ... e_5 และเมื่อเราเชื่อมจุด e_1 , e_2 , ... e_5 เข้าด้วยกัน เราก็จะได้เส้นอุปทานในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจ ซึ่งจะเห็นว่าจุด e_1 , e_2 , ... , e_5 ดังกล่าวนี้ เป็นจุดที่อยู่บนเส้น SMC ดังนั้นเส้น SMC กับเส้นอุปทานในระยะสั้นจึงเป็นเส้นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม หากระดับราคาสินค้าหรือบริการอยู่ต่ำกว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ย ($P < AVC$) หน่วยธุรกิจจะไม่ทำการผลิต ดังนั้น จุด e_1 จึงไม่มีโอกาสที่จะอยู่บนเส้นอุปทานของหน่วยธุรกิจได้ เมื่อเป็นเช่นนี้เราจึงกล่าวได้ว่า เส้นอุปทานในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจก็คือ เส้น SMC ตั้งแต่จุดต่ำสุดของ AVC เป็นต้นไป

สำหรับเส้นอุปทานในระยะสั้นของอุตสาหกรรม หาได้จากการรวมเส้นอุปทานในระยะสั้นของทุกๆ หน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งก็คือเส้นอุปทานของตลาดนั่นเอง

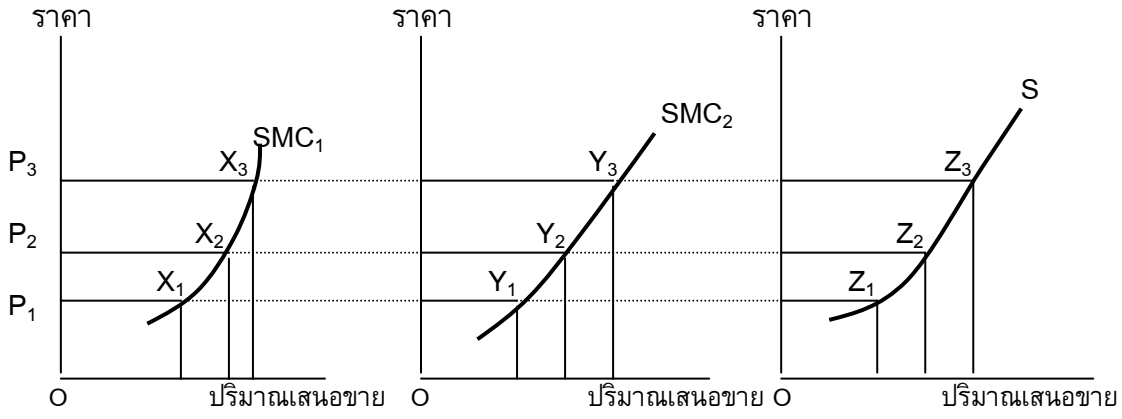

(ก) หน่วยธุรกิจที่ 1 (ข) หน่วยธุรกิจที่ 2 (ค) อุตสาหกรรม

รูปที่ 7.9 เส้นอุปทานในระยะสั้นของอุตสาหกรรม

จากรูปที่ 7.9 สมมุติให้หน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมมีเพียง 2 หน่วย และเส้น SMC_1 และ SMC_2 เป็นเส้นอุปทานในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจทั้งสองแสดงด้วยรูปที่ 7.9 (ก) และ 7.9 (ข) เมื่อรวมเส้น SMC_1 และ SMC_2 ของหน่วยธุรกิจที่ 1 และ 2 ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการหนึ่งๆ ตามแนวนอนเข้าด้วยกัน เราก็จะได้เส้นอุปทานในระยะสั้นของอุตสาหกรรมแสดงด้วยรูปที่ 7.9 (ค)

6.2 เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม

ในระยะยาว เมื่อหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมเข้าสู่ดุลยภาพแล้ว หน่วยธุรกิจต่างๆ ในอุตสาหกรรมจะได้เพียงกำไรปกติ อย่างไรก็ตาม ดุลยภาพที่เกิดขึ้นอาจเปลี่ยนแปลงไปได้หากอุปสงค์และ/หรืออุปทานของตลาดเปลี่ยนแปลงไป หน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมก็จะปรับปริมาณการผลิตและจำนวนหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมจนเข้าสู่ดุลยภาพใหม่อีกการปรับปริมาณการผลิตและจำนวนหน่วยธุรกิจอาจส่งผลกระทบต่อการประหยัดภายนอก (external economies) และการไม่ประหยัดภายนอก (external diseconomies) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมให้เปลี่ยนแปลงไป เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1) กรณีอุตสาหกรรมต้นทุนคงที่ (Constant Cost Industry)

อุตสาหกรรมต้นทุนคงที่ หมายถึง อุตสาหกรรมซึ่งเมื่อขยายการผลิตแล้ว จะไม่กระทบต่อราคาปัจจัยการผลิต ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของหน่วยธุรกิจจึงไม่เปลี่ยนแปลง เส้นอุปทานของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมจะมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน ณ ระดับราคาสินค้าหรือบริการในตลาดขณะนั้น

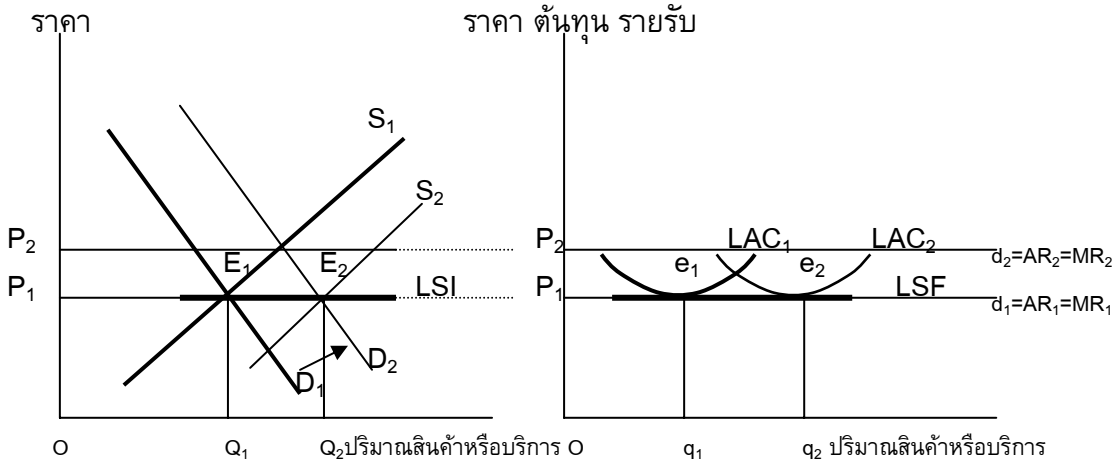

(ก) อุตสาหกรรม (ข) หน่วยธุรกิจ

รูปที่ 7.10 เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม
กรณีอุตสาหกรรมต้นทุนคงที่

จากรูปที่ 7.10 สมมุติให้ดุลยภาพในระยะยาวเริ่มแรกของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมอยู่ที่จุด e_1 และ E_1 ณ ปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมเป็น Oq_1 และ OQ_1 ตามลำดับ ต่อมาอุปสงค์ของตลาดสูงขึ้น เส้นอุปสงค์จะเคลื่อนย้ายไปทางขวาจากเส้น D_1 ไปเป็นเส้น D_2 ระดับราคาสินค้าหรือบริการจะสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_2 หน่วยธุรกิจต่างๆ ในอุตสาหกรรมที่เคยได้รับกำไรปกติจะได้รับกำไรเกินปกติขึ้นมา ทำให้หน่วยธุรกิจดังกล่าวขยายการผลิตมากขึ้น ในขณะเดียวกันหน่วยธุรกิจที่อยู่นอกอุตสาหกรรมก็จะเข้ามาทำการแข่งขันมากขึ้น ปริมาณสินค้าหรือบริการในอุตสาหกรรมจะมากขึ้น เส้นอุปทานจะเคลื่อนย้ายไปทางขวาจากเส้น S_1 เป็นเส้น S_2 ระดับราคาสินค้าหรือบริการในตลาดจะปรับตัวลดลงเรื่อยๆ จนกลับมาอยู่ที่ OP_1 ดังเดิม หน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมจะเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ ณ จุด e_2 และ

E_2 ตามลำดับ และได้เพียงกำไรปกติ ในกรณีนี้จะเห็นว่า การขยายปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจและการเข้ามาของหน่วยธุรกิจอื่นๆนอกอุตสาหกรรมจะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงราคาของปัจจัยการผลิต ดังนั้น ต้นทุนการผลิตของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมจะไม่เปลี่ยนแปลง และเมื่อเราเชื่อมจุด e_1 , e_2 เข้าด้วยกันก็จะได้เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจซึ่งแสดงด้วยเส้น LSF ในทำนองเดียวกัน เมื่อเชื่อมจุด E_1 , E_2 ก็จะได้เส้นอุปทานในระยะยาวของอุตสาห-กรรมซึ่งแสดงด้วยเส้น LSI โดยที่เส้นอุปทานทั้งสองจะมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน ดังรูปที่ 7.10

2) กรณีอุตสาหกรรมต้นทุนเพิ่มขึ้น (Increasing Cost Industry)

อุตสาหกรรมต้นทุนเพิ่มขึ้น หมายถึง อุตสาหกรรมซึ่งเมื่อขยายการผลิตออกไปแล้ว ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของหน่วยธุรกิจจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากการแย่งซื้อปัจจัยการผลิตของหน่วยธุรกิจต่างๆในอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการไม่ประหยัดภายนอก เส้นต้นทุนเฉลี่ยของหน่วยธุรกิจจะเคลื่อนย้ายสูงขึ้น ทำให้เส้นอุปทานของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมมีลักษณะลาดขึ้นจากซ้ายไปขวา หรือมีความชันเป็นบวก

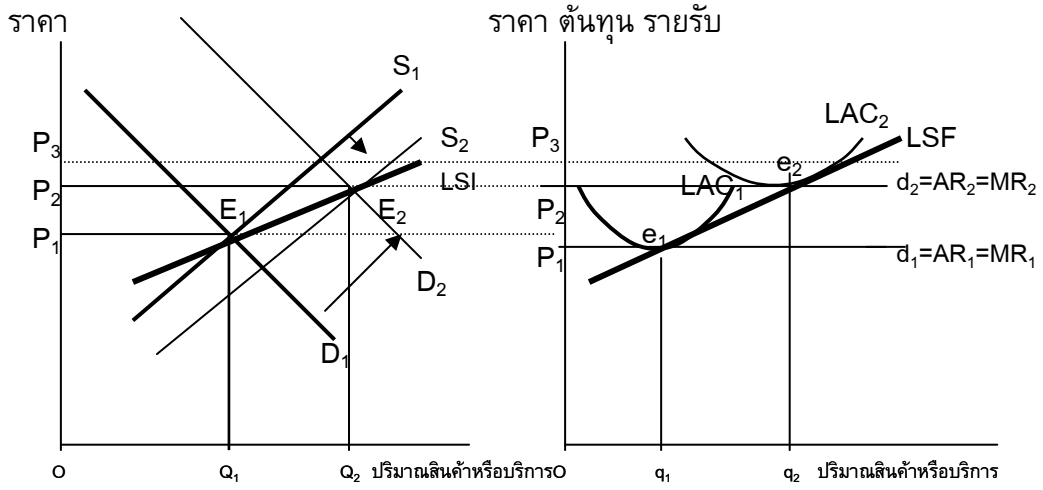

(ก) อุตสาหกรรม (ข) หน่วยธุรกิจ

รูปที่ 7.11 เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม กรณีอุตสาหกรรมต้นทุนเพิ่มขึ้น

จากรูปที่ 7.11 ดุลยภาพเดิมของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมอยู่ที่จุด e_1 และ E_1 ตามลำดับ ต่อมาอุปสงค์ของตลาดเพิ่มขึ้น เส้นอุปสงค์จะเคลื่อนย้ายสูงขึ้นจากเส้น D_1 เป็นเส้น D_2 ระดับราคาสินค้าหรือบริการในตลาดสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_3 หน่วยธุรกิจที่เคยได้กำไรปกติจะได้รับกำไรเกินปกติ จึงพากันขยายการผลิตออกไป ในขณะเดียวกัน หน่วยธุรกิจอื่นที่อยู่นอกอุตสาหกรรมก็จะเข้ามาทำการแข่งขันมากขึ้น ปริมาณสินค้าหรือบริการในอุตสาหกรรมจะมากขึ้น เส้นอุปทานของสินค้าหรือบริการจะเคลื่อนย้ายไปทางขวาจากเส้น S_1 เป็นเส้น S_2 จุดดุลยภาพใหม่จะเคลื่อนย้ายมาอยู่ที่ E_2 ณ ระดับราคาและปริมาณการผลิต OP_2 และ OQ_2 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการขยายปริมาณการผลิตของอุตสาหกรรมจะทำให้หน่วยธุรกิจต่างๆ แย่งกันซื้อปัจจัยการผลิต ราคาปัจจัยการผลิตจะสูงขึ้น เกิดการไม่ประหยัดภายนอกของหน่วยธุรกิจ หน่วยธุรกิจจะมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยสูงขึ้น เส้น LAC_1 จะเคลื่อนย้ายสูงขึ้นเป็นเส้น LAC_2 และมาสัมผัสกับราคา OP_2 ณ จุดดุลยภาพใหม่ที่ e_2 ปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจจะเท่ากับ Oq_2 และเมื่อเราเชื่อมจุด e_1 และ e_2 เข้าด้วยกัน เราจะได้เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจ ซึ่งแสดงด้วยเส้น LSF ในทำนองเดียวกันเมื่อเชื่อมจุด E_1 และ E_2 ก็จะได้เส้นอุปทานในระยะยาวของอุตสาหกรรม ซึ่งแสดงด้วยเส้น LSI โดยเส้นอุปทานทั้งสองจะมีความชันเป็นบวก ซึ่งหมายความว่า ถ้าราคาสินค้าหรือบริการสูงขึ้น หน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมจะนำสินค้าหรือบริการออกมาขายในตลาดมากขึ้น

3) กรณีอุตสาหกรรมต้นทุนลดลง (Decreasing Cost Industry)

อุตสาหกรรมต้นทุนลดลง หมายถึง อุตสาหกรรมซึ่งเมื่อขยายการผลิตออกไปแล้ว ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของหน่วยธุรกิจจะลดลง อันเนื่องจากการประหยัดภายนอก เส้นต้นทุนเฉลี่ยของหน่วยธุรกิจจะเคลื่อนย้ายต่ำลง ทำให้เส้นอุปทานของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมมีลักษณะลาดลงจากซ้ายไปขวา หรือมีความชันเป็นลบ

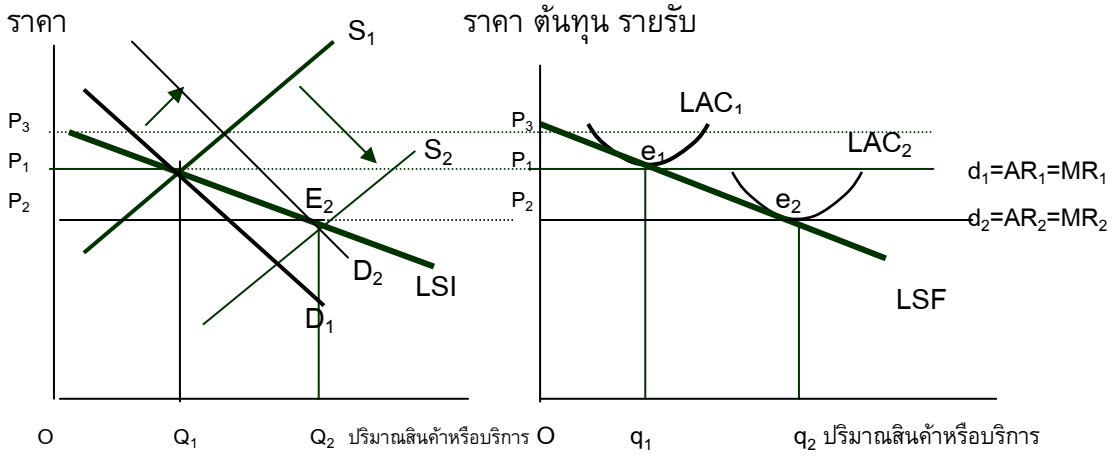

(ก) อุตสาหกรรม (ข) หน่วยธุรกิจ

รูปที่ 7.12 เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรม
กรณีอุตสาหกรรมต้นทุนลดลง

จากรูปที่ 7.12 ดุลยภาพเดิมของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมอยู่ที่จุด e_1 และ E_1 ตามลำดับ ต่อมาอุปสงค์ของตลาดเพิ่มขึ้น เส้นอุปสงค์จะเคลื่อนย้ายสูงขึ้นจากเส้น D_1 เป็นเส้น D_2 ระดับราคาสินค้าหรือบริการจะสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_3 หน่วยธุรกิจที่เคยได้กำไรปกติจะได้รับกำไรเกินปกติขึ้นมา จึงขยายการผลิตมากขึ้น ในขณะเดียวกัน หน่วยธุรกิจอื่นที่อยู่นอกอุตสาห-กรรมก็จะเข้ามาทำการแข่งขันมากขึ้น ปริมาณสินค้าหรือบริการในอุตสาหกรรมจะมากขึ้น เส้นอุปทานของสินค้าหรือบริการจะเคลื่อนย้ายไปทางขวาจาก เส้น S_1 เป็นเส้น S_2 จุดดุลยภาพใหม่จะเคลื่อนย้ายมาอยู่ที่ E_2 ณ ระดับราคาและปริมาณการผลิต OP_2 และ OQ_2 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการขยายปริมาณการผลิตของอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดประหยัดภายนอกของหน่วยธุรกิจ หน่วยธุรกิจสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลง ดังนั้นต้นทุนการผลิตเฉลี่ยจะลดลง เส้น LAC_1 จะเคลื่อนย้ายต่ำลงมาเป็นเส้น LAC_2 และมาสัมผัสกับราคา OP_2 ณ จุด

ดุลยภาพใหม่ที่ e_2 ปริมาณการผลิตของหน่วยธุรกิจจะเท่ากับ Oq_2 เมื่อเราเชื่อมจุด e_1 และ e_2 เข้าด้วยกัน เราจะได้เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจ ซึ่งแสดงด้วยเส้น LSF ในทำนองเดียวกันเมื่อเชื่อมจุด E_1 และ E_2 ก็จะได้เส้นอุปทานในระยะยาวของอุตสาหกรรม ซึ่งแสดงด้วยเส้น LSI โดยเส้นอุปทานทั้งสองจะมีความชันเป็นลบ ซึ่งหมายความว่า ถ้าราคาสินค้าหรือบริการสูงขึ้น หน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมจะนำสินค้าหรือบริการออกมาขายในจำนวนที่ลดลง

แบบฝึกหัดบทที่ 7

ข้อ1 แนวคำถามอัตนัยเพื่อทบทวนความเข้าใจ

1. คำว่า “ ตลาด “ ในทางเศรษฐศาสตร์ หมายความว่าอะไร จงอธิบาย
2. ลักษณะที่สำคัญของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ มีอะไรบ้าง จงอธิบาย
3. เพราะเหตุใด เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน และเป็นเส้นเดียวกันกับเส้น AR และ MR จงอธิบาย
4. ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ หน่วยธุรกิจสามารถขาดทุนจากการผลิตได้หรือไม่ จงอธิบาย
5. จุดหยุดการผลิต (shut down point) ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์อยู่ที่จุดใด และเพราะเหตุใด จงอธิบายพร้อมเขียนรูปประกอบ
6. จงแสดงให้เห็นว่า เส้น SMC ตั้งแต่จุดต่ำสุดของ AVC เป็นต้นไป คือเส้นอุปทานในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (ให้เขียนรูปประกอบคำอธิบาย)
7. ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์คืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร จงอธิบาย
8. เส้นอุปทานในระยะสั้นของตลาดคือเส้นใด หาได้อย่างไร จงอธิบาย
9. เพราะเหตุใด เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจจึงมีลักษณะลาดลงจากซ้ายไปขวาหรือมีความชันเป็นลบ จงอธิบายพร้อมเขียนรูปประกอบ

ข้อ 2 จงทำเครื่องหมายถูก (／) ใน ( ) หน้าข้อที่นักศึกษาเห็นว่าถูก หรือทำเครื่องหมาย (X) ใน ( ) หน้าข้อที่นักศึกษาเห็นว่าผิด

( ) 1. ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์นั้นจะต้องมีสถานที่ให้ผู้ซื้อและผู้ขายมาตกลงซื้อขายสินค้า

( ) 2. การแบ่งตลาดตามระยะเวลาแบ่งเป็นตลาดซื้อขายล่วงหน้าและตลาดซื้อขายทันที

( ) 3. สินค้าไม่คงทนเป็นสินค้าที่ใช้สนองความต้องการได้ในระยะเวลาสั้น ๆ หรือครั้งเดียวหมดไป

( ) 4. ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์นั้นอาจมีผู้ขายรายใดรายหนึ่งเป็นผู้นำในตลาดก็ได้

( ) 5. เส้นอุปสงค์ในทัศนะของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนปริมาณ

( ) 6. การรวมกลุ่มเป็นสมาคมผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภคเป็นลักษณะที่สำคัญของตลาดแข่งขันสมบูรณ์

( ) 7. ลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ คือ ไม่มีใครมีอิทธิพลในตลาด ทุกคนฉลาดรู้เท่าทัน สินค้าและปัจจัยการผลิตโยกย้ายได้ สินค้าที่ขายเหมือนกัน การเข้าออกนั้นเสรี

( ) 8. ผู้ผลิตในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ยอมรับราคาที่กำหนดมาจากตลาด (price taker)

( ) 9. ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เส้น MR และ P จะเป็นเส้นเดียวกัน

( ) 10. ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะอยู่ที่จุด MR =MC และ MC กำลังเพิ่มขึ้น

ข้อ 3 จงเติมคำลงในช่องว่างให้ได้ใจความสมบูรณ์

1. จุดหยุดการผลิต (shut down point) ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะอยู่ ณ จุดต่ำสุดของเส้น.....
2. เส้น SMC ที่อยู่เหนือจุดต่ำสุดของเส้น AVC ขึ้นไปเป็นเส้น.....ของหน่วยธุรกิจ
3. ดุลยภาพของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะเกิดขึ้นเมื่อ.....

   .....
4. ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์แม้หน่วยธุรกิจจะประสบการขาดทุนแต่ก็ยังทำการผลิตต่อไปถ้า

   .....
5. ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์แม้หน่วยธุรกิจจะมีกำไรปกติเมื่อ P = MR = AR =……..

   ……
6. เงื่อนไขที่หน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ปิดกิจการ คือ.....

   .....

7. เส้นต้นทุนหน่วยสุดท้ายจะผ่านจุดต่ำสุดของเส้นต้นทุน.....และเส้นต้นทุน
.....
8. อุตสาหกรรมต้นทุนคงที่ (constant cost industry) หมายความว่า.....
.....
.....
9. เส้นอุปทานอุตสาหกรรมที่มีต้นทุนเพิ่มขึ้น (increasing cost industry) จะมีลักษณะ
.....
10. การที่หน่วยธุรกิจต้องยอมรับราคาที่ตลาดกำหนดทำให้เส้นอุปสงค์ของธุรกิจมีลักษณะเป็นเส้น.....

ข้อ 4 จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ในขณะที่ต้นทุนเฉลี่ย (ATC) ลดลง ต้นทุนหน่วยสุดท้าย (MC) จะเป็นตามข้อใด
   (1) ลดลง (2) มีค่าเป็นศูนย์ (3) เพิ่มขึ้น
   (4) มีค่าต่ำสุด (5) มีค่าสูงสุด
2. ในขณะที่ต้นทุนหน่วยสุดท้าย (MC) เพิ่มขึ้น ต้นทุนเฉลี่ย (ATC) จะเป็นตามข้อใด
   (1) เพิ่มขึ้นอยู่เหนือ MC (2) เพิ่มขึ้นอยู่ต่ำกว่า MC
   (3) มีค่าต่ำสุด (4) มีค่าเท่ากับ MC
   (5) ลดลงอยู่ต่ำกว่า MC
3. เส้นต้นทุนในข้อใดผ่านจุดต่ำสุดของเส้นต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) และเส้นต้นทุนเฉลี่ย (AC)
   (1) เส้น MC (2) เส้น AFC (3) เส้น TFC
   (4) เส้น TC (5) เส้น TVC

4. ลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในข้อใดส่งผลให้เส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจขนานกับแกนปริมาณ

   (1) มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก

   (2) สินค้ามีลักษณะเหมือนกันทุกประการ

   (3) ผู้ซื้อและผู้ขายต่างมีความรอบรู้ในสถานการณ์ตลาดเป็นอย่างดี

   (4) การเข้าออกตลาดเสรี

   (5) ข้อ(1) (2) และ (3) ถูก

5. ตลาดในข้อใดเส้นอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจขนานกับแกนปริมาณ

   (1) ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (2) ตลาดผูกขาด

   (3) ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (4) ตลาดผู้ขายน้อยราย

   (5) ตลาดผู้ซื้อมากราย

6. Price Taker เกิดขึ้นกับตลาดประเภทใด

   (1) ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (2) ตลาดผูกขาด

   (3) ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (4) ตลาดผู้ขายน้อยราย

   (5) ถูกทุกข้อ

7. ดุลยภาพการผลิตตามข้อใดที่หน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์มีกำไรปกติ

   (1) $MC = MR = P = AR = AC$

   (2) $MC = MR = P = AR = AVC$

   (3) $MC = MR = P = AR = AFC$

   (4) $MC = MR < P = AR = AC$

   (5) $MC = MR < P = AR = AVC$

8. ข้อใดเป็นจุดคุ้มทุน (break –event point) ของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

   (1) MC = MR = P = AR = AC

   (2) MC = MR = P = AR = AVC

   (3) MC = MR = P = AR = AFC

   (4) MC = MR < P = AR = AC

   (5) MC = MR < P = AR = AVC

9. สถานการณ์ในข้อใดหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ควรปิดกิจการ

   (1) MC = MR = P = AR = AC

   (2) MC = MR = P = AR = AVC

   (3) MC = MR = P = AR = AFC

   (4) MC = MR < P = AR = AC

   (5) MC = MR < P = AR = AVC

10. เส้นอุปทานของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันคือข้อใด

   (1) เส้น AVC ที่เพิ่มขึ้น (2) เส้น AC ที่เพิ่มขึ้น

   (3) เส้น MC ที่อยู่เหนือจุดต่ำสุดของเส้น AVC ขึ้นไป

   (4) เส้น MC ที่อยู่เหนือจุดต่ำสุดของเส้น AC ขึ้นไป

   (5) เส้น MC ที่อยู่ระหว่างเส้นAC และเส้น AVC

11. การผลิตสินค้า ณ จุดใดที่ทำให้หน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ได้รับกำไรสูงสุดหรือขาดทุนน้อยสุด

   (1) จุดที่ MR = MC และ MC กำลังเพิ่มขึ้น

   (2) จุดที่ TC = TR (3) จุดที่ AC = AR

   (4) จุดที่ MR = P = AR = d (5) จุดที่ MR = AR =P = AC

12. ข้อใดเป็นดุลยภาพระยะสั้นของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

(1) MC = MR < P < AVC (2) MC = MR > P > AVC

(3) MC = MR = P < AVC (4) MC = MR = P $\geq$ AVC

(5) MC = MR = P = AVC

13. สถานการณ์ในข้อใดถูกต้อง เมื่อหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมในตลาดแข่งขันสมบูรณ์อยู่ในดุลยภาพระยะยาว

(1) หน่วยธุรกิจทุกหน่วยในอุตสาหกรรมได้รับกำไรปกติ

(2) หน่วยธุรกิจทุกหน่วยในอุตสาหกรรมมีต้นทุนเท่ากัน

(3) SMC = MR = AR = SAC = LAC = LMC

(4) ข้อ (1) (2) และ(3) ถูก (5) ข้อ (1) และ(2) ถูก

14. เส้นอุปทานในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะมีลักษณะตามข้อใด

(1) ขนานกับแกนปริมาณ (2) ลดลงจากซ้ายไปขวา

(3) ลาดขึ้นจากซ้ายไปขวา (4) อาจเป็นได้ทั้ง สามกรณีข้างต้น

(5) ตั้งฉากกับแกนปริมาณ

15. ตลาดในข้อใดโครงสร้างตลาดแข่งขันมากที่สุด

(1) ตลาดรถยนต์ (2) ตลาดหุ้น (3) ตลาดบุหรี่

(4) ตลาดโทรศัพท์มือถือ (5) ตลาดเครื่องดื่มน้ำอัดลม

16. โครงสร้างตลาดในข้อใดที่สามารถหาเส้นอุปทานของหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมได้

(1) ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (2) ตลาดผูกขาด

(3) ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (4) ตลาดผู้ขายน้อยราย

(5) ถูกทุกข้อ

จงใช้รูปกราฟต่อไปนี้ตอบคำถามข้อ 17 - 25

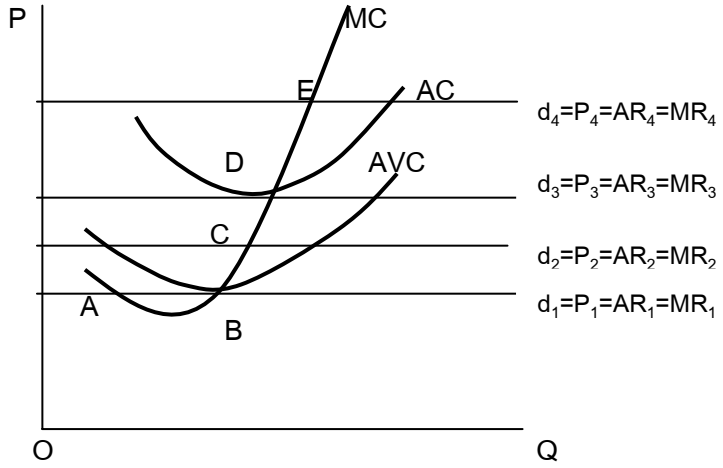

17. จุดใดเป็นดุลยภาพของหน่วยธุรกิจในระยะสั้น

(1) จุด B (2) จุด C (3) จุด D (4) จุด E

(5) ถูกทุกข้อ

18. จุดใดเป็นจุดปิดกิจการ

(1) จุด A (2) จุด B (3) จุด C (4) จุด D

(5) ไม่มีข้อข้อ

19. ราคาระดับใดหน่วยธุรกิจขาดทุนต้นทุนคงที่บางส่วน

(1) P_1 (2) P_2 (3) P_3 (4) P_4

(5) ถูกทุกข้อ

20. ณ ระดับราคา P_3 ผลประกอบการของหน่วยธุรกิจเป็นอย่างไร

(1) ขาดทุนต้นทุนคงที่ทั้งหมด (2) ขาดทุนต้นทุนผันแปรทั้งหมด

(3) มีกำไรปกติ (4) มีกำไรเกินปกติ

(5) มีกำไรเหนือต้นทุนผันแปรแต่ไม่คุ้มค่าเช่าและดอกเบี้ย

21. ราคาระดับใดหน่วยธุรกิจมีกำไรเกินปกติ

(1) P_1 (2) P_2 (3) P_3 (4) P_4

(5) ถูกทุกข้อ

22. เส้นอุปทานของหน่วยธุรกิจ คือ เส้นใด

(1) เส้น MC ที่เริ่มต้นตั้งแต่จุด B ขึ้นไป

(2) เส้นราคาที่ขนานกับแกนปริมาณ

(3) ทุกๆจุดบนเส้น AVC (4) ทุก ๆ จุดบนเส้น AC

(5) ทุกๆจุดบนเส้น MC

23. จุดใดไม่เป็นจุดดุลยภาพของหน่วยธุรกิจในระยะสั้น

(1) จุด A (2) จุด B (3) จุด C (4) จุด D (5) จุดE

24. จุดคุ้มทุนคือจุดใด

(1) จุด A (2) จุด B (3) จุด C (4) จุด D (5) จุดE

25. ราคาระดับใดอาจจูงใจให้มีผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่อุตสาหกรรม

(1) P_1 (2) P_2 (3) P_3 (4) P_4

(5) ไม่มีข้อถูก